

Ad perillustris Balthasaris Ludovici Tralles ... adjuncti, Epistolam apologeticam responsio: cujus pars prior circa variolarum inoculationem versatur, altera sanguinis missionem, et opium in stadio variolarum suppuratio laudat / [Anton de Haën].

Contributors

Haen, Anton de, 1704-1776.
Tralles, Balthasar Ludwig, 1708-1797.

Publication/Creation

Viennae Austriae : Sumptibus Hermanni Josephi Krüchten, 1764.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/vuufdyft>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

10
ANTONII DE HAEN
S. C. R. A. MAJESTATIS CONSILIARII
ET ARCHIATRI,

NEC NON MEDICINÆ IN HAC ALMA ET ANTIQUISSIMA
UNIVERSITATE PROFESSORIS PRIMARIJ,
SOCIETATIS SCIENTIARUM HAARLEMENSIS,
ET PHYSICO - BOTANICÆ FLORENTINÆ
SOCIJ,

AD
PERILLUSTRIS
BALTHASARIS LUDOVICI

T R A L L E S,
MEDICI VRATISL. ATQUE ACAD. CÆS. N. C.
ADJUNCTI,

EPISTOLAM
APOLOGETICAM
RESPONSIO:

CUJUS PARS PRIOR CIRCA
VARIOLARUM INOCULATIONEM
VERSATUR,

ALTERA
SANGUINIS MISSIONEM,
ET

OPIUM,
IN STADIO VARIOLARUM
SUPPURATORIO LAUDAT.

VIENNÆ AUSTRIÆ,
SUMPTIBUS HERMANNI JOSEPHI KRÜCHTEN.

M. DCC. LXIV.

01

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30787105>

ANTONII DE HAEN
AD
PERILLUSTRIS
BALTHASARIS LUDOVICI
TRALLES
EPISTOLAM
APOLOGETICAM
RESPONSIO.

Quamquam ejusmodi TUA,
VIR PERILLUSTRIS,
in me Criminatio fit, ut
vel obiter attendentibus ejusdem ini-

quitas in oculos infiliat, ob idque supervacanea videri qualiscumque mea defensio possit; tamen, partim quod illa meorum, adversus quæ inveheris, omnium manibus non terantur, partim, & præcipue, quod tam gloriosam interponas Inoculationis Variolarum commendationem, ut imponere haud paucis posset; me cogis ad respondendum, minus Criminationis refutandæ studio, quam ut in Inoculatione repudianda irreprehensibilem me gessisse, evincam.

Erit igitur Inoculatio Variolarum præcipuum objectum, ad quod mea intendat responsio; objectum scilicet tale, quod ab utroque nostrum ut incudi reddatur, cum utilissimum, tum maxime est necessarium. Quid enim Tibi, CLARISSIME TRALLES, quid mihi, proderit Opinionem, gloriæ inanis cupiditate, non minus inepte,

epte, quam pertinaciter, tuitum esse, quando ante TRIBUNAL SUPREMUM uterque nostrum comparebit, severam rationem daturus, non qua suam quisque sententiam maxime strenue propugnaverit, sed qua concreditam sibi proximi salutem maxime promoverit. Adgnosco laudabilem, admitto christianam plane Tuam hac in re intentionem: utinam & meam tuæ haud dissimilem esse concederes paulisper! Ego saltem meam ad Te responsionem sic adornabo, ut, quæ me ab amplectenda Infitione Variolarum detineant, sincere enarrem; ea quidem lege, ut ad illa respondeas, non, pro more aliorum, cavillando, sed ita potius, ut quæ reprehendenda clare videas, summo jure reprehendas: quæque honesto fine negari nequeant, ea candidus, ut es, admittas. Omnino enim necesse est,

quandoquidem non nisi uni Veritati, ac Reipublicæ emolumento, vitam ambo totam consecraverimus, ut, hisce paullo maturius inter nos discussis, vel ego, victis datis manibus, Inoculationem strenue deinceps promoveam, vel Tu mecum repudies eandem.

PARS PRIOR DE INOCULATIONE.

Quo dilucidus, unaque brevis sim, ad decem Capita nostram omnem Quæstionem revocabo, ad singulum ordine responsurus, eo quidem animo, ut si aptam, si cuivis rationabili homini satisfacientem, solutionem non inveniam, victam causam lubens daturus sim; sin vero inveniam talem, causam meam tueri per-

pergam : ultra a me expectare quidquam, aut petere, nec debet quis, nec potest.

QUÆSTIO I.

An dentur Variolæ naturales primæ & secundæ ?

Resp. 1. Octodecim Medicorum, qui ante notam Inoculationem inclaruerant, autoritate id evici in *Refutatione Inoculationis* : nec non Autorum Octo, qui nota jam per totam Europam hac methodo, reditum Variolarum naturalium demonstrarunt ; ut sic Testes numero 26. adduxerim.

Resp. 2. In Gallica mea *ad Amicum Epistola* pag. 66. testimonia adduxi trium e principibus apud Batavos practicis, *Westerhoff, Velse, & Van Hoey*, qui in septem, octove hominibus, propriis suis oculis & pri-

mas videre, & alteras Variolas; id, quod ex propriis eorum, quas mecum amice communicarunt, observationibus retuli.

3. Ex communicatione celeberrimi Parisiensis Medici in eadem mea *ad Amicum Epistola* Variolarum secundarum memini, quæ in Nobilissima Comite Parisiis observatæ sunt.

4. Variis meis super Inoculatione Dissertationibus plures casus communicavi, quos Viennæ vidi: sed præterea,

5. Est illustrissima *Viennæ* familia, in qua & primas naturales, & alteras pati, cujusdam veluti consuetudinis est apud numerosam prolem. Mirabere, VIR ÆSTUMATISSIME, historiæ exordium; mirabar & olim ego: sed en asserti mei argumenta.

Filia natu major, eique ætate proxima soror, cum anno 1757. in Mo-

nasterio Sanctimonialium *Sancti Sale-
fii*, cum multis aliis primæ Nobilitatis
puellis, educarentur, Variolas passæ
sunt, unaque cum illis quindecim puel-
læ nobiles, & duæ Sanctimoniales.
Binarum nostrarum senior gravissime
laboravit, sic quidem, ut buccis infla-
ta, vultuque rigescens, vix degluti-
re, imo os vix aperire, potuerit :
ætate autem minor multas quidem,
easque in facie potissimum, Variolas
habuit, sed minore incommodo, quam
soror, pertulit morbum.

Triplici testimonio hæc mihi com-
probata historia est. Primum est Mi-
nistræ cubicularis Excellentissimæ Co-
mitis Matris, quæ pluries mihi narra-
vit se easdem puellas ad 5. vel 6. eru-
ptionis diem invisisse, & utriusque
Variolas vidisse numerosas : utram-
que graviter quidem, sed natu ma-
jorem longe gravius, ægritudinem,

tulisse suam. Alter testis est clarissimus *Sabitz*, Celsissimi Principis regnantis de *Liechtenstein* Confiliarius & Archiater, qui ambas has puellas, facta jam eruptione, invisit, & veras utrisque adfuisse copiosasque variolas sæpius asseruit mihi. Tertius est Monasterii hujus Medicus ordinarius, Clariss. & Expertiss. *D. Holtzbauer*; qui mihi de natu minore, utpote, quæ minus graviter morbum tulisset, peculiariter sciscitanti, scripto responso asseruit eam veris variolis laborasse, quæ discretæ quarto die erumperent, maturitatem octavo die essent adeptæ, ad duodecimam vero rumperentur, ac sensim siccatae deciderent.

Hic, credo, mecum, omnes, si quid video, veras Variolas a spuriiis distinctissimas; variolas, ajo, de quibus num veræ fuerint nulla dubitatio ob-

oboriri cujusquam in mente possit, agnoscent.

Contigit vero ut, duobus elapsis deinceps annis, natu minor paternis in ædibus iterato variolis affligeretur, iisdemque sat copiosis, discretis tamen ac benignis. Hujus rei testem Illustriss. Parentem habeo, dein Domesticos, tandem, & qui hic instar omnium est, Clariss. *Molinari*, Familiæ Medicum, qui trium septimanarum spatio bis, pluriesque die, affuit illi, totamque morbi historiam, Excellentissimo Parente, & Nobilissima puella præsentibus, omniaque confirmantibus, mihi narravit.

Filia autem natu major verno tempore anni 1760. variolas alteras passa est. Testari id possum, cum sæpius illam, una cum Clariss. *Molinari*, inviserim. Discretæ quidem multis in locis erant, at quoque in multis

cohærentes, confertissimæ adeo, ut in facie, brachiis, cruribus, vix daretur sine papulis locus. Gravis utique fuit morbus. Salivatio incepit mox ab eruptione, continuavit ad undecimum morbi diem, adeo copiosa, ut, mensura de industria capta, sesquilibræ vas quotidie expleret; post undecimum vero sensim decrescens, tandem ad 14. cessavit. Hanc autem aliquando imminutam, pectusque ac guttur angustantem, continuatis mane ac sero balneis brachiorum & crurum, potu multo, injectione in fauces, gargarismis, & auctiore inprimis mane ac vespere opio, feliciter semper restituimus, venam secare nondum coacti.

Igitur hæc nobilissima Virgo, quæ ante elapso duos cum dimidio annos, graves adeo variolas passa erat, nunc iterum & copiosissimas, & molestissimas,

mas, & multo diuturnoque ptyalismo sociatas, habuit.

Junior comes, harum Virginum frater, verno tempore anni 1758. variolis laboravit, discretis quidem, at numerosis. Habeo hoc ab eodem exp. Viro *Molinari*, qui multis ab annis luculenta in praxi versatus, innumerabilibusque Variolosis curandis occupatus, mihi, quo rem sic se habere credam, quovis teste major est.

Attamen cum hodierno tempore censura adeo acris in similia animadvertat, volui quoque historiam explicari a Præfecto Infirmarii aulici, ejusdemque uxore; utpote, quod illi in morbo hoc adstitissent, testibus idoneis. Hi itaque Variolosis administrandis, tam spurias, quam veras habentibus assueti, Morbum exacte, ut Medicus, narrarunt, jocantique mihi, ac si spurix modo Variolæ fuissent, in-

indignabantur paulisper, & nobilissimi juvenis Variolas numero, tempore, ægritudine, variatione, maturatione, exsiccatione, disquaminatione, sic delineabant, genuinamque præterea Spuriarum, ut sibi inter tot Nobiles juvenes compertarum, historiam ejusmodi dabant, ut nihil certius esset, quam illos Variolas veras rite interstinguere posse.

Porro ad hunc juvenem 21. Julii 1760. adductus, inaudio eum die Julii 12. Capitis dolorem, ac Ventriculi gravitatem, conquestum esse: purgante optime operato, tamen toto die 13. & 14. Julii inappetentem mansisse, torpidum, artubusque dedolatum: die 15. Julii primas pustulas ad labia, mentum, frontem, tempusque sinistrum apparuisse, sequenti die has increvisse, tertio ab illinc die novas esse conspectas, & sic quidem,
ut

ut temporis successu usque ad 20. Julii recentes adhuc in brachio comparent: pustulas autem priores in facie Lympha brevi tumuisse, unguibus ob pruritum laceratas Lympham stillasse, mansisse exinde plagis similes ambustis: quam totam plagam ego adhuc 21. Julii sic deprehendi, ut rotunda forma, in qua pustula hæferat, adhuc conspicua esset. Verum in reliquo toto corpore pustulæ erant pure repletæ, hic minores, ibi bene turgidæ magnæque, gerentes stigma in medio impressum, circum autem in ambitu rubrum.

Vomitus, qui eruptionem præcefferat, continuavit etiam post eandem; sic ut 21. Julii, me præsentem, in copiosum vomitum adhuc prorumperet æger.

Die 23. Julii, eruptionis octavo, invisi illum denuo, tranquillum nec
am-

amplius vomentem. Suppuratio tam bona erat, ut *Cl. Molinari* eodem mane multas pustulas, perfcindendo, suo pure evacuasset, multas vero, quo perfectam earundem cum rubro circulo suo maturitatem cernerem, non attigisset.

Si quid video, Juvenis hic Variolas crystallinas in facie habuit, in reliquo corpore purulentas : benignas tamen haud omnino, cum tempus suppurationis adeo extenderetur, & vomitus non nisi sexto ab eruptione die cessaret. Cura tota feliciter peracta est Potibus diluentibus acidis nitrosis, Enematibus, Balneis crurum ac brachiorum bis die repetitis, largoque Diacodii usu.

EN TIBI, VIR CELEBERRIME, ejusdem profapiæ tres, quos & primas, & alteras Variolas naturales passos esse, ob allata undique testimonia adeo

adeo convincentia, haud facile negabis nobis. Sed progrediamur!

Excellentissimus Comes N. potentissimi Principis ad hanc Aulam Legatus, Variolas naturales bis passus est. Historiam scio ipso Autore. Apprime recordatur Variolis *Ratisbonæ* se laborasse octavum annum agentem; adeo quidem malignis, ut per integros tredecim dies deglutiendi caret loquendique facultate; copiosissimis autem adeo, & gutturi tam pertinaciter inhærentibus, ut Medici sententiam a familia rogati, desperarent. DEO tamen dante, emerfit ex hoc truculento morbo, & non quidem omnia, sed præcipua stigmata, ætate ut plurimum amisit.

Elapso exinde aliquo tempore, Variolas passus est, a quibus leviter ægrotauit duntaxat; hasque modo *spurias* esse Medici affirmarunt.

Annos vero novendecim natus, cum *Moguntii* degeret, appetitum sibi quodam die minui percepit, caput quoque, lumbosque, dolere, & artus universos. Dominæ ædium, apud quam domicilium habebat, declarabat hæc symptomata importuna vincendi causa, velle se ad Serenissimum *Nassoviæ* Principem, aliquot inde horis degentem, venatuque se recreantem, proficisci. Profectus & statim fuit. Altera aurora ad tertiam horam surgendum erat, ut quadrihorio inde remotius venatum cum Principe iret.

Noctem porro hanc Excell. Comes inquietam transegit, & ad tertiam matutinam surgens, in speculo vidit hinc inde in vultu maculas. Certus quod jam & veras & graves passus Variolas esset, certus quod & Spurias, neglexit maculas, ivitque venatum. In venatu Cephalalgia remisit quidem, haud

vero lassitudo, & inappetentia. Jamque conspicua & in brachiis stigmata quædam.

Vespere cubitum petiit; ast vero præ calore, siti, dolore capitis, lassitudine dolente totius quidem corporis, Lumborum autem maxime, noctem laboriosissimam transegit. Mane conspicitur Variolis plenus. Medicus a Principe missus illum curavit, mense integro Variolis confluentibus laborantem; quarum stigmata vultum etiamnum multa deturpant.

Primi certe ordinis Vir, consiliis sapientissimis clarus, veridicus, sancte mihi, aliisque Medicis, sæpe testatus est, ter in vita veris se laborasse variolis, primumque ea vitæ ætate, cujus adhuc senex probe meminisset; singula autem vice sic, ut pravorum symptomatum syndrome summum incurrisset vitæ periculum: confirman-

tibus idem omnibus, quotquot audierint ipsum, quam calamitose se ad singulos morbi insultus habuisset, enarrantem.

Dantur Medici, fateor, quibus nunquam forte contigerit repetentem hunc morbum eodem in homine videre: sunt, qui rem impossibilem rati, non inoculationis amore, sed informatione Præceptorum, Autorumque lectione, præoccupati, unquam id, aut saltem fere unquam, observari negent. Qualis & octoginta abhinc annis clarus in Medicina *Listerus*; qui nihilominus vi veri coactus, historiam, quæ ipsi hoc, de quo agimus, neganti in mentem venerat, adjunxit, cujusquam *Feminæ*, cui ipse bis hunc morbum viderat contigisse. Nec defunt, qui immaturiore examine repetentem affirmant. Horum ultimorum numero exemptum me velim, apprime memor, quan-

quantopere me primis praxeos annis torquerem, ut redeuntium Variolarum aut narrationes, aut propriam etiam experientiam, Variolarum spurciarum terminos & symptomata dilatando, delerem. Dum vero & altera, & tertia vice experimentum se offerret, attentior in rem casus notavi, & sic pluries illam conspexi.

Idem contigit Magnifico Domino *de Fetzer*, Facult. Medicæ Decanatu, atque antiquissimæ Viennensis Universitatis Rectoratu claro, practico celeberrimo; qui demum dubia præterita quidem negligens, in præsentia vero attentior, sex ad minimum hominibus veras variolas, easdemque gravissimas nonnunquam, & molestissimas, rediisse, in sua numerosa & annosa praxi vidit.

Vir Perillustris ac Magnificus *Kestler*, Archiater dignissimus, nec non Me-

dicæ Facultatis Vicedirector laudabilissimus, curaverat quondam in Variolis copiosis quidem, at non malignis, tres in eadem familia proles, una decumbentes. Elapsa autem exin quadriennio revocabatur ad earundem unam, febricitantem, capite, epigastrio, lumbis dolentem, vomentemque; ut fit in stadio contagioso Variolarum. Ille vero certus quod hunc morbum rite passa esset, hanc utique febrim, ut variolosam, non salutavit. Attamen vidit quarto morbi die erumpentes variolas, easdemque sensim copiosiores, hic coherentes, ibi confluentes: ita ut secunda hac vice multo & gravius, & periculosius, laboraret.

QUÆSTIO II.

Dantur ne Variolæ naturales post insitivas?

Nemo unquam refutavit, aut refutare poterit, duas notabilissimas
hi-

historias, alteram *Francisci Braggiotti*, alteram *Domicellæ Timoni*; quas in *Refut. Inocul.* luculentissimis instructas argumentis cum publico communicavi.

Ejusdemque argumenti prostant historiæ plures, quarum alias *Anglia*, alias *Gallia* vidit; refutatas quidem ab Adversariis, sed eo modo, ut Refutatio ipsa veritatem earum manifestiorem, quam antea, reddiderit. Provoco modo ad casum *Parisiensem*, quem acris disceptatio inter Clarissimos *Gaullardos*, & Eruditissimum *De la Condamine* in plena evidentiae luce collocavit.

Confirmat priora recens exemplum, quod testem habet universam *Florentiæ Urbem*. Legatus potentissimi Regis curaverat a Medicis Florentinis Variolas inferi Filio suo. Probe affectum iisdem illum fuisse læti testati sunt Medici. Sed & ipsissimi hi fateri coacti

sunt veras esse Variolas , quæ elapsa proxime æstate eundem Juvenem ad-
orirentur. Habeo hanc Historiam
a Nobilissimo Viro , qui ex ipso Patre ;
& ab Illustri Medico , qui a Juvenis
ipsius Medicis , rem universam perce-
perunt.

Celeberrimus *Rast* Lugduni Gall.
Med. Doctor , ac Professor , edidit
haud ita pridem suas super Inoculatio-
ne Reflectiones , interque illas notavit
fuisse feminam , cui olim insitivæ Va-
riolæ bene affuissent , quæ nihilomi-
nus in Naturales deinceps lapsa sit.

QUÆSTIO III.

*Numquid ab Insitione frustra instituta ne-
mo unquam detrimenti quid capiat ?*

Observationes in Gallia id pluries
demonstrarunt , quod non om-
nes inculcate hoc ferant : confirma-
vit

vit easdem exemplis Lugdunensium
laudatus mox Celeberrimus *Rastius*.

1. „ Abfcessu Hepatis infans, in-
„ quit, periit, quem metastasis Va-
„ riolosæ materiæ pepererat. Quan-
„ tum enim cumque Eruptio consue-
„ tis symptomatibus post insitionem
„ jam jam affuturam sese simularet,
„ haud prodiit tamen unquam foras.

2. „ Binarum Juvencularum, qui-
„ bus insitiva Methodus, primo ope
„ Vesicantium, ac deinceps Incisio-
„ ne, frustra tentata erat, altera in-
„ tegro, altera gemino inde elapso
„ anno, Variolas naturales sibi con-
„ traxerunt. Quo utræque inter-
„ vallo toto languere admodum; ei-
„ que, quam anno ab insitione ela-
„ pso Variolæ naturales impetebant,
„ tumor in collo suppurabatur, non
„ nisi Variolis abortis dissipandus.

Historia laboriosæ admodum febris Variolosæ sine Variolis, ab Inoculatione excitata, dabitur Quæstione 5. n. 6.

QUÆSTIO IV.

An ejusmodi frustranea Inoculatio potissimumque si iterato frustrata, securitatem homini præstet, fore ut Variolas via naturali nunquam contrahat?

1. **C**ontrarium mox patuit ex n. 2. Quæst. præced. Binis enim puellis, bis frustra inoculatis, Variolæ communi via contagii postliminio contigerunt.

2. Autumnali tempore anni 1760. Lugduni Gall. contigit, ut Matronæ, cui aliquot antea annis Inoculatio frustra facta fuerat, in Variolas naturales incideret. Ita confirmata hæc historia est, ut *Parisiis* duas Epistolas re-

ce-

ceperim, quarum in altera Medicus Consultans Regius mihi asseveret Eru-
ditissimum *De La Condamine* eandem
sibi pro verissima tradidisse: & in al-
tera Rev. Ecclesiasticus amico suo scri-
bat se de ejusdem veritate a *Clariss.*
Hosty convictum esse. Illustrioribus
certe testibus hæc res confirmari nun-
quam potuisset.

3. Casus notabilis *Hagæ Batavorum*
accidit, quem exacte sic tradam, ut
Pater, de qua agitur, Puellæ, cum
suis Amicis ipsum communicaverit.

„ Filia mea *Anna Wilhelmina Caro-*
„ *lina*, annos octo, mensesque binos
„ nata, inoculata fuit mense Septem-
„ bri 1760. a Domino Chirurgo *Re-*
„ *nard*, curam dirigente Domino Me-
„ dico *De Bruas*.

„ Cum Inoculatio hæc irrita fuif-
„ set, eandem iterato inoculandam

„ tra-

„ tradidi, una cum sorore sua *Wil-*
„ *helmina* 15. Septembris 1762.

Hic notandum est, Inoculationem, quæ anno 1760. incassum ipsi facta esset, effectum nihilominus tunc fortitam esse in alia sorore, quæ una cum illa inocularetur. Scilicet Febrim in stadio contagioso, nauseas, vomitus, inquietudines, noctes perturbatas, æstum, lassitudinem, pruritum brachiorum &c. : in stadio autem Suppuratorio Variolas n^o centum & quinquaginta, febrimque suppuratoriam quinque dierum, Pater notavit.

Attenti nunc consideremus quid huic *Annæ Wilb. Carol.*, cum *Wilhelmina* iterato nunc inoculatæ, acciderit. Pergit sic eruditus Pater :

„ Incisiones consolidabantur abs-
„ que ulla spe futurarum Variolarum,
„ habebaturque filia mea suscipiendis
„ unquam Variolis inhabilis ; quan-
„ do-

„ doquidem ut priorem, ita & hanc
 „ infitionem, infructuosam esse arbi-
 „ trabamur.

„ Attamen hodie, 10. Octobris,
 „ die scilicet ab Inoculatione 26.
 „ quando ejus Soror *Wilhelmina* jam
 „ plane tum a morbo, tum ab infi-
 „ tionis ulceribus, curata erat, fe-
 „ brilem insultum hæc passa est.

„ Octobris 11. Et continua fe-
 „ bris est, & hesternæ gravior: vo-
 „ mit, lassaque est admodum.

„ Octob. 12. Multum remisit
 „ quidem Febris, sed ægra est ad-
 „ modum debilis. Hodie habuit Hæ-
 „ morrhagiam narium. Vultus ad
 „ vespertas animadversa rubedo.

„ Octob. 13. Descripta hucus-
 „ que ægritudo prænuncia fuit Va-
 „ riolarum; siquidem hæc hoc mane
 „ apparuerunt. Rariores sunt, bo-
 „ nique genii. *Incisionum* 15. Septem-
 „ bri

„ *bri factarum cicatrices clausæ sunt,*
„ *nec quid inflammati præseferunt.* Ad
„ *vesperas pauca febris.* Solita illi
„ *redit hilaritas, & appetitus.* Pul-
„ *cre progreditur eruptio, numero-*
„ *que augefcit.*

„ *Octob. 14. Bene.* Tota no-
„ *cte dormivit.* Eique ad horam 8 $\frac{1}{2}$.
„ *evigilanti sanguis de naribus fluxit*
„ *fat copiosus.* Jentavit inde, po-
„ *tusque Thee sumsit multum.* Ve-
„ *spere omnia bene.*

„ *Octob. 15. Bona perseverat*
„ *conditio rerum; ita ut hodie bi-*
„ *horio extra Lectum fuerit, & plus*
„ *comederit quam heri.*

„ *Octob. 16. Inchoat Suppura-*
„ *tio : papulæ & magnæ sunt, &*
„ *egregie turgidæ. Nihil non bo-*
„ *num.*

„ *Octob. 17. Suppuratio pergit*
„ *absque febre. Omnia ad votum.*

„ *Octob.*

„ Octob. 18. Vergit ad finem
„ morbus: sensim ficcantur pustulæ,
„ deciduntque.

„ Octob. 19. Deciderunt omnes,
„ & puella optime valet. Habuit ul-
„ tra 150. pustulas.

„ Octob. 23. purgata est.

„ Octob. 24. Vecta carpento
„ cum sororibus est. Melius se ha-
„ buit, quam olim.

„ Est temperamenti phlegmatici.

Hæc Ephemeris a Patre, Libero-
rum suorum amantissimo, ac soler-
tissimo, Viro, inquam, æque doctis-
simo, quam educandæ Nobilis Haga-
næ juventutis expertissimo, descripta,
Londinum missa, & Celeberrimo Do-
mino *Maty* proposita est. Rescripsit
ille 29. Dec. 1762. hunc in modum:

„ Attente lecta historia filix Do-
„ mini J..... & consultis super
„ illa Medicis Londinensibus celebriori-

ri-

„ ribus , censeo ego , quemadmo-
„ dum & illi , PUELLAM HANC
„ VARIOLAS CONTAGIO SIBI
„ CONTRAXISSE, INOCULATIONEM
„ NEM VERO UTRAMQUE IRRITAM
„ FUISSE. Afferitur enim In-
„ oculationem priorem anni 1760.
„ caruisse effectu ; & in posteriore
„ 15. Sept. 1762. consolidatum vul-
„ nus fuisse sic, ut ne tunc quidem,
„ quando morbus se manifestavit,
„ aperuerit sese. Signum porro
„ fortunatæ insitionis certissimum est
„ Apertura , ac Suppuratio Vulne-
„ rum , quibus introductum Vene-
„ num fuerit : saltem neque ullum
„ mihi in memoriam revocare casum
„ possum , neque etiam legendo me-
„ mini , in quo , absque ejusmodi
„ Suppuratione secutus sit insitionis
„ effectus.

Numeratis deinde a Celeberrimo *Maty* pro *Wilhelminæ* infectione diebus octo, pro morbi stadio contagioso, & suppuratorio, diebus novem, superesse animadvertit dies octo pro infectione *Annæ*; qui una faciunt 25. dies, quos ex historia vidimus Inoculationem frustratam inter, & primam ejus febrim, intercurrisse.

Addidit ingenuus Vir exempla & *Londini* visa, & alibi esse, hominum, qui frustra inoculati, nihilominus Variolas naturales sibi contraxerint: *Pitcarnum* tale secum communicasse. Subjungitque contigisse, ut, cum junior Domesticus unà cum filia Magnatis inoculationem subiisset, eademque in hac effectum fortiretur, in illo vero minime, ut ille, inquam, desperabundus deciduas de puella crustas devoraret, indeque in letales pene Variolas nono exinde die incideret.

Parcam venerandis eorum nominibus, qui rostris unguibusque defenderint hanc *Theſim*, illos ſcilicet, quibus rite inſtituta Inoculatio Variolas non dediffet, maximeque ſi & iterata fefelliſſet, perſuaſiſſimos eſſe oportere fore, ut nunquam via naturali easdem ſibi conſciſcant : eſſe ſcilicet illos ipſos, Centenariorum Quintos, quos naturale Contagium nunquam afficiat. Nonne hoc omnium Inoculatorum ſcripta vocesque indefinenter clamitarunt? Attamen exempla allata oſtendunt præproperam ejusmodi aſſertionem fuiſſe, oportuiſſeque ſimilia tempori committi, donec novitia praxis paullo adoleviſſet.

QUÆSTIO V.

Num Inoculatæ Variolæ febrim, eamque cum maxime suppuratoriam, ignorent; passimque & discretæ sint, & benignæ?

Audivimus ita affirmantem Rev. Doctorem *Maddox*, *Vigorniae* Episcopum, atque in Oratione publica ex autoritate D. D. *Ranby*, *Hawkins*, & *Middleton*, in hæc verba erumpentem: „Febris suppuratoria in „Inoculatis ignota res est. „Consentiunt centeni alii scriptores.

Haud ita videtur tamen. 1. Puellam *Hagabatavam* febre suppuratoria quinque diebus laborasse, ejus historia pag. 28. data docuit.

2. Laudatus sæpius Celeb. *Rast* asserit „plusquam tertiæ Inoculatorum *Lugduni* partem, Variolas

„ confluentes contigisse „ ; in quibus utique notabilis quæcumque febris est. „ Esse præterea notum „ cunctis Lugdunensibus potio-
rem „ Inoculatorum partem aut dudum „ fuisse, aut adhucdum esse, dubiæ „ admodum valetudinis ; livido illo-
rum emarcidoque vultu id abunde „ testante : quibus vero firmior con-
tigisset salus, illos id fluentibus diu „ incisionis ulceribus debuisse.

3. Quæ hujus rei notior, quæ convincentior historia, illâ, quam Celeberrimus *H. D. Gaubius* in *Act. Harlem.* Tom. I. æternæ memoriæ consecraverit ? Utique materies selectissima, quæ benignas in aliis circa idem tempus genuerat, applicata est ; corpus sanum, & ab eodem ipso magno Viro rite præparatum ; apta tempestas ; nullum sive Variolarum, sive cujuscumque aliûs morbi, contagium ;

gium; *Gaubii* in toto regimine diurna nocturnaue sollicitudo; Variolas undecumque mites, & benignas, sponponderant. At vero quales nobilis juvenis adeptus est? Horrendas, malignas, gangrænosas, verbo tales, ut, ne vitam adimerent, Medico opus esset, inclyto *Gaubio* haud inferiore.

4. In eorundem Act. Tom. V. Expertiss. *A. van Gbert* refert Duodecenni juveni, cui insitionem fecisset, jam tertio ab insitione die febrim inchoasse; die quarto caput grave fuisse cum ardore, pulsatione, & dolore; die 5. urinam rubicundam, pulsum celerem, oculos lacrymosos, nasum palpebrasque tumidas, vultum rubellum, nauseas, noctemque laboriosam; die sexto febrim continuam, vespere exacerbantem, cum delirio & vomitu; eodem modo & septimo die, quo & sudasset, & die tota in

lecto hæssisset; die demum octavo discretas atque benignas Variolas erupisse.

Profecto haud solemus gravia tot tantaque Symptomata ante benignarum naturalem eruptionem observare. Juvenis hic & periculose habuit, & tempore duplo longiore in periculo versatus est, quam cæteroqui in studio primo naturalium variolarum, earundemque benignarum, versatus fuisset. Contagiosa illa febris, in sextum usque diem tot pravis Symptomatibus perdurans, mortem facile illatura fuisse censenda est, ni eodem tempore suppuratio Vulneris in brachio sinistro continuasset. Sed & vim veneni Inoculati eo tetriorem in hoc juvene fuisse existimamus, quod, elapsis decem a pustularum exsiccatione diebus, tumor oboriretur subaxillaris, qui die posthac quinto ruptus,

pus

pus fuderit ad nonum usque. Sane in Variolis discretis & benignis, contagio communi contractis, simulque legitime administratis, nec febrim talem, nec talem unquam sequelam vidi.

5. Casum pueri adjungit Exp. *Van Gbert*, cui duodecimo ab Infitione die Variolæ passim *confluentes* prodirent, febrisque suppuratoria deinde etiam adesset. Bina iterum hæc Inoculationi supervenientia, demonstrant malè negata ab Adversariis similia fuisse.

6. Addit & tertium suæ Inoculationis casum Juvenculæ 15. annorum, quæ inoculata cum materie, quæ in quatuor aliis, hosque inter in ipsius fratre, Variolas produxerat, a sexto infitionis die, ad decimum quartum usque, horrore, dolore lumborum, febre nunc majore, nunc minore, laboraverit; una cum repetente

cephalalgia, delirio, urina rubra, siti, ardore, nausea, sudore, maculis rubris cito evanidis, vultu rubro tumido, oculis inflammatis & lacrymosis: quæ tamen puella nullas inde passa variolas est, sed quidem molestantam mensis spatium sinistri brachii exulcerationem.

Laudandus eximii Autoris in referendo candor confirmat nobis ea, quæ de pravis insitionis effectibus Quæst. 4. enarrata sunt.

7. Constitit quoque Theseos Adversariorum inanitas exemplo, *Refut. Inoc. pag. 59. & 60. memorato, Francisci Braggiotto*, qui priores suas Variolas inoculatione contractas & periculosas habuit, & in facie potissimum. Quod & contra Inoculatores ideo hic notandum, quod variolæ inoculatæ vix faciem afficere dicantur ipsis.

8. Quin ipse *Timoni*, Infitionis Coryphæorum alter, quem ipsum, ni nefando Suicidio periisset, filia *Cocoonam* turpis convicisset de reditu Variolarum post infitivas errore; nonne hic, inquam, ipse Adversarios nostros confundit ejusmodi jactantes, testando Annum fuisse *Constantinopoli*, in quo, dum Epidemia variolosa valida adefset, inoculati gravius laborarent, vehementioraque paterentur symptomata? Sed de hoc latius ad Quæst. IX.

Quam parum ergo appositè laudant Adversarii nostri suam inoculandorum præparationem, dum tot prava vident ipsi, imo pejora his, quæ in naturaliter contractis Variolis observari soleant. Usus tamen & tempus videntur hanc mitigasse jactantiam. Unde iterum Doctiss. *Rast* eodem tractatu: „ Inoculatorum illuminationes
„ fateri coguntur inutilem quamcum-

„ que esse inferendorum præparatio-
„ nem. Id jam Patronorum hujus
„ Operationis fervidissimus apud Gal-
„ los princeps confessus est. Binis
„ Domicellis Lugdunensibus, curatissi-
„ me præparatis, Variolæ contactu
„ obortæ letales fuere. Celeberri-
„ mus *Tralles*, Breslaviensis Medi-
„ cus, idem infortunium in pluribus
„ ægris, eodem modo præparatis, ex-
„ pertus est. Negari tamen non po-
„ test minores numero ab inoculatis
„ variolis, quam a naturalibus mori,
„ cujus hæc physica ratio est: arbi-
„ tramur insitivas inter naturalesque
„ eam interesse differentiam, ut diu
„ fluat insitionis vulnus. Ejus por-
„ ro sumus sententiæ, ut ejusmodi
„ suppuratio, Vesicantis ope in na-
„ turalium principio excitata, has
„ æque raro, quam illas, exhiberet
„ letales.

9. In relatione Puellarum *Hagana- rum* notavimus, unam, quæ inoculatione, alteram, quæ contagione, 150. Variolas benignas contraxerint; sed simul graviores longe morbum ab inoculatis, quam a naturali contagio contractis Variolis, insequutum esse.

QUÆSTIO VI.

Nulline ab Infitione moriantur?

In Variis meis de Inoculatione plura exempla mortis, ab inoculatione sequutæ, adtuli; quæ infitionis Promotoribus objecta quidem, sed refutata nunquam, contra eosdem subsistunt.

2. Et testimonio minime suspecto ostendi ex centum inoculatis duos, tresve ad minimum *Constantinopoli* mori. *Refut. Inoc. pag. 91.*

3. Ex

3. Ex textu in Quæst. V. mox allato Clarissimi *Rast*, patuit *Duabus puellis Lugdunensibus*, curatissime præparatis, variolas contactu obortas, letales fuisse.

4. Historia notissima ac certissima est Nobilissimi Viri A..... qui, cum *Hagâ - Batavorum Londinum* petiisset, ut filio suo ab expertissima manu inoculatio fieret, eundem in Variolis inde excitatis ibidem morientem luxit.

5. Prænobilis Dominus B... *Hamburgensis* Civis, Infitionis patronus tantus, ut filii sui quadriennis, Variolis inoculatis trucidati, letum, inoculationi neutiquam præjudicare censeat, acerbumque hoc funus quibusvis subterfugiis tegere, ac lenire, fatagat: hic, inquam, ingenue tamen fassus est in Epistola ad N. 30. Dec. 1760. Filiolo suo, ex præteritis languoribus jam sano vegetoque, ac
an-

annos quatuor cum dimidio nato, inoculationem esse institutam; irrita vero cum deprehenderetur sic, ut citra vel minimum incommodum plures transirent septimanæ, iteratam eandem fuisse, & tunc sic profequitur:

„ Puer brevi post Variolis, mitis
„ omnino generis, iisdemque magnis,
„ replebatur. Quo autem tempore
„ major solet suppuratio adesse, NB.
„ TEMPESTAS INCALUIT, EAM-
„ QUE PROCELLÆ COMITABAN-
„ TUR, quæ sane ægrotulum affe-
„ cerunt. Magna febris cum vio-
„ lento delirio, & cum convulsione,
„ eumprehendit. Vesicantia juvare
„ principio visa sunt; ac vero nimia
„ ferocitatis morbus erat, quam ut
„ ullo modo mitigari posset. Dolo-
„ risque atrocitatem enormes testa-
„ bantur ejulatus. Nocte mortem
„ præcedente collum prodigiose in-

„ tu-

„ tumuit. Mortuus est die ab Ino-
„ culatione decima quinta, maculis
„ lividis, ut una testata Custodum
„ est, repletus. Vermem longum
„ ante emisit.

„ Creditur Medicus peccasse, ante
„ insitionem alteram non purgando;
„ fat purgatum puerum esse, & re-
„ gimine, a priore irrita inoculatio-
„ ne eo usque continuato, satis præ-
„ paratum, ratus. Nec ille, nec
„ Chirurgus, multam habebant ino-
„ culandi praxin.

Quis porro non videt horum sub-
terfugiorum inanitatem? Ea lege de-
beremus de Necrologio eorum, quos
Variolæ naturales abstulerint, expun-
gere 1. omnes, quibus Medici, ex-
perientia multa nondum clari, adsti-
tissent. 2. Quibus purgans ante
morbi invasionem haud datum esset.
3. Quibus tempore suppurationis tem-

pe-

pestas incalesceret. 4. Quos eodem tempore procellæ terrerent.

Igitur vel puer hic ab inoculatione mortuus est, vel ipsi Adversarii nostri paucissimos a Variolis naturalibus interire, fateantur necesse est.

6. Referre vix ausim, quam vicina nobis Metropolis haud ita pridem luxit, fatalitatem. Testatissimum enim est Excell. Comitem de S.... infitivis variolis lectissimum suum filium amisisse.

7. Celeberrimus *Rast*, ut jam alia occasione vidimus. „ Abscessu Hepatis, inquit, periit puer, quem „ Metastasis variolosæ materiæ pepererat. Quantum enim cumque „ Eruptio consuetis symptomatibus „ post infitionem jamjam affuturam „ sese simularet, haud prodiit tamen „ unquam foras.

QUÆ-

QUÆSTIO VII.

An inoculatas Variolas passi, nulla unquam incommoda, morbosve alios inde sibi contrahant?

Negarunt omnino Inoculationis Patroni, ut vel ideo, si non ob alias causas, ea præferenda esset Variolis naturalibus; cum has tot post se morbos trahere dicant, inoculatas vero nihil omnino.

Verum extant plura exempla, quæ contrarium demonstrantia ideo in *Refutatione Inoculationis* suis ex Autoribus excitavi, quod objecta nostris Adversariis toties, refutata ab iisdem solide nunquam fuerint, adeoque æternum adversus eos testimonium perhibeant.

2. Audiamus iterum Cl. *Rastium*:
„ Domicella, illibata eousque fruens
„ fa-

„ fanitate, postquam acmen adepta
„ esset, inoculabatur. Exin vero
„ integro biennio summum vitæ dis-
„ crimen frequenter incurrit ab hæ-
„ morrhagia uterina; quæ ab Infi-
„ tione comparata, necdum sanata
„ est.

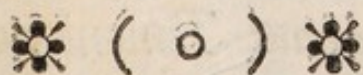
„ 3. Aliæ abscessus acquisiverunt
„ fistulosos, eosdemque post plures
„ elapsos annos nondum curatos.

„ 4. Harum vero una altero cru-
„ re clauda mansit.

„ 5. Urbs tandem universa vidit,
„ novitque, potiolem inoculatorum
„ partem aut dudum fuisse, aut ad-
„ hucdum esse, valetudinis admodum
„ dubiæ: ut in vultu livor, &

„ macies, abunde con-

„ vincunt.

D

QUÆ-

QUÆSTIO VIII.

Nunquid non propagent inoculatæ contagium?

Quo id fundamento negent Adversarii, haud bene capio. Conveniunt enim omnes in eo, quod idem contagium, quod naturales Variolas genuerat, etiam adplicatione puris, in quo latet, veras gignat artificiales; quæ ipsæ a naturalium contagio hominem perpetuo præstent immunem: quodque præterea pus inoculatarum variolarum veras Variolas inoculando producat in aliis. Quin & si inoculent alicubi, sollicitè cavent, ne accedant tales, qui Variolas nunquam passi sint, ne insitarum inficiantur contagio.

Et *Coconam Timoni* nonne, proprio vitæ dispendio, Variolarum insi-

ta-

tarum contagii perenne monumentum est?

Attamen solemniter a Domino *Tyfsot* hæc mihi negata veritas fuit, in *Epistola sua ad meas super Inoculatione difficultates*. Negati hæc ratio fuit:

„ Quod Variolæ non sint, nisi pure
„ suo contagiosæ, adeoque non nisi
„ suppurationis tempore. „ Asserebatur proinde ibidem: „ Cujusque Variolosi contagionem esse proportionatam qualitati sui puris, ejusque gradui, cujus sit, caloris: Gradum nimirum hunc esse, qui portioni puris suam volatilitatem conciliet, facili-
„ tetque exhalationem.

„ Inesse porro 1. parum puris
„ inoculatis; esse 2. vix naturali superiorem ejusdem calorem; 3. paucas proinde exhalationes dari, eo
„ quod parca sit, quæ illas suppeditet, materia, & eo quod debilis

„ fit, quæ easdem moveat, caus-
„ fa

„ Quin nec fore hoc pauculum no-
„ xium; siquidem pauci homines in-
„ oculatis adsint, qui iidem, ejus
„ gratia, quodcumque absciderint
„ cum cæteris mortalibus commer-
„ cium. . . . Tandem nunquam
„ contagionis augmenta in populosa-
„ rum urbium frequentiore inocula-
„ tione animadversa esse.

Quam præcario hæc assumpta uni-
versa! quam ipsi contraria experien-
tiæ! Tot enim hucusque allata exem-
pla, ab ipsis Inoculatoribus petita, evi-
cerunt ab inoculatione sæpe æstum in-
gentem, pravas Variolas, copiosum
pus, afflatu letale, generari; adeo-
que pudore suffundere debent illos,
qui ejusmodi narratiunculas, verita-
ti ita contrarias, mundo obtrudere au-
si sunt.

Hinc

Hinc cogimur argumentum sic instruere : „ Cujusque Variolosi contagio proportionata est qualitati sui „ puris , ejusque gradui , cujus est, „ caloris ; gradui caloris scilicet, „ qui puri suam volatilitatem conciliat, obsecundatque exhalationem. „ Admissa Adversariorum majore, convertimus sic minorem : „ Atqui Variolarum inoculatarum & copiosum „ sæpe pus est, & vehemens calor. „ Ergo contagium ab iisdem cum „ maxime propagatur.

Hinc ubi *Cl. Rast* pag. 17. dixerat „ Plusquam tertiæ Inoculatorum parti confluentes Variolas obtigisse „ subjungit pag. 18. & 19. „ Unde „ nemo dubitare rationabiliter potest, ne Inoculatores morbum contactu multiplicarint , variolasque „ produxerint letales.

Et quid demum? si aliquot Centeni eadem in urbe inoculentur, numquid singuli singulos ægri Medicos, singulos Chirurgos, qui præter sese visitent neminem, habent? numquid curant Inoculatores igne cremari ægrorum post morbum lectos, stragula, indusia, vestes, quæ contagiosa pure infecta, hos, qui aliàs eadem tractare ac lavare debent, inficere contagio possint? præcipue cum etiam virus ad annum & ultra servare queant, ut annosa inoculatoria fila demonstrarunt?

Ergo ratio demonstrat inane commentum esse, quo contagii propagationem ab inoculatis student amovere. Et dum negent experimentum, dignentur refutare propositam ipsis a Domino *Whitte*, Historiam contagii ab inoculatione annis 1750. 1751. propagati; nec non eam leta-

talis contagii *Newburgii* inde observati. Sed vox publica universæ *Galliæ* contagii hujus tristes lugens effectus, pro omni demonstratione est.

QUÆSTIO IX.

Certine sumus fore ut inoculatis, Variolas nunc expectantibus, nec præcedat, nec accedat contagium Naturalium? sin minus; an à duplicata causa variolæ non atrociores expectandæ?

Ipse *Timoni* negavit hanc sua propria experientia securitatem. Cum enim narrasset *Constantinopoli* annum admodum epidemice variolosum fuisse, quo inoculati gravius laborarent, vehementioraque symptomata paterentur; subjungit suspicari rationabiliter quemquam posse, an non hi contagio naturali brevi ante insitionem infecti fuissent? An non publicis in

Scriptis ipsi Inoculatores infortunia Inoculationis huic causæ adscribere? Imaginatio hic nonnullas præcautiones finxit, quas observare impossibile. Docet hoc evidenter frustrata spe toties cautela parentum, qua impedire conentur, ne contrahant sui infantes variolas. Quantumne hæc *Timoniana* demonstratio de illa securitate, & tranquillitate demat, quæ dari solet Inoculandis!

QUÆSTIO X.

An saltem Inoculatio custos iuta Veneratis?

Peregrinatorum hæc est Assertio de incolis *Circassiae*, *Mingreliae*, *Georgiae*, &c. ejus scilicet *Asiæ septentrionalis* plagæ, quæ *Mari caspico* a septentrione vicina est. *Dapper* & *De La Mottraye* hujus nobis fidem fecere.

Fi-

Fide illorum egregii Viri *Mead*, *Kirckpatrick*, *Maty*, *De La Condamine*, *Voltaire* &c. hanc ceu prærogativam Inoculationis summopere jactarunt.

Attamen dubiam eam alia reddunt observata.

1. Dum aliarum Asiæ Regionum Itineratorum Ephemerides pervolvimus, Gentium variarum, apud quas nullum Inoculationis vestigium est, toties laudatam venustatem deprehendimus, ut jure dubitemus, an *Circassium*, *Mingrelitarum*, ac *Georgicarum* feminarum speciosa forma, qua nitere dicuntur, Inoculationis sit opus?

2. Itineribus suis clarus *Tournefortius*, *Epist.* 18. *Itiner. Orient.* veras se Veneres in *Georgia*, fide Autorum, inventurum arbitratus, sic *Georgicarum* negat elegantiam, ut concludat Historicos peregrinatores, hanc ita jactando, ludere suos fallereque vo-

luisse Lectores ; testesque hujus compellat Rev. Patres *Capucinos*, ut qui a fucando vultu has feminas abducere frustra tamdiu tentassent.

3. Refutata nunquam vidi, quæ dudum Adversariis objecta exempla sint multorum, quos Inoculatio devenustasset. Hinc vera manet historia *Vincomiensis* tradita a Domino *Chomel*, qui quamvis ab Inoculatione non alienus, testabatur tamen plures Inoculatos *Londino Vincomiam* reduces, vultu tam diffformes se vidisse, ac si pessimas Variolas passi essent. Nec minus vera difformitas inde nata filiabus *Sadlerianis* ; nec non *Juveni*, qui cum Formæ amore inoculationem subiens, deturpatus rediisset, se in Monasterio absconderit. Et simile *Belgis* notum exemplum est.

Unde cum a bona medendi methodo, ab incisione pustularum matu-

tu-

turarum, a venæ sectionibus post curatum morbum institutis, rariora difformitatis exempla prostent; cumque ab inoculatione plura ejusmodi dentur; merito jure concludimus tam parum æque Pulcritudinis conservationem soli Inoculationi adscribi, quam ejusdem jacturam solis naturalibus Variolis tribui.

PATERE JAM, PERILLUSTRIS TRALLES, adhortationem ad me TUAM resumam, idque enixe abs TE rogem, cur, ceu Calcare, utaris, irreparabili fere jactura, quam Potentissima Domus *Austriaca* tam acerbe deflet, ut ad amplectandam Inoculationem potenter me exstimules? Numquid non facile per TE perspicias invalidas has TUA S rationes esse, ad meas decem comparatas? Utique capias necesse est nec inconsolabile *Austriacum* funus, nec deploran-

randum *Saxoniae* casum, nec similes viginti, pluresve, si afforent, calamitates, id demum efficere posse, ut secundæ Variolæ nunquam invaserint; ut ex frustrata Infitione homines varia non consequuti sint incommoda & languores; ut mors non abripuerit Inoculatorum plures; ut ad contagium Inoculationis accedens naturale contagium, aut mortem, aut ingens saltem mortis periculum, non excitaverit; ut demum Inoculatio Variolas & pessimas, & Venustatem depascentes, non genuerit.

Profecto a Variolis naturalibus semper quosdam mori; epidemiasque dari, in quibus solito plures pereant, nunquam inficias ivimus: imo propria potius experientia id contingere, quotquot unquam adversus novam methodum scripserimus, comprobavimus. Itidemque, si sub opti-
ma

ma curandi Methodo nonnullæ perpetuo Variolæ dentur, quibus mortem insequi lugemus, etiam mœsti contuemur iniquam hanc sortem æque in Palatia Principum, quam in Pauperum Tiguria, incidere. At vero si certo certius ab Inoculatione etiam nonnulli pereant, & Epidemiæ dentur Naturalium Variolarum, in quibus male etiam cum inoculatis est, Thronosne tunc minus concuti, quam Sterquilinia, a facta Inoculatione credam? Vides igitur, quam parum omnis TUA argumentatio movere nos debeat. Sed hæc de Inoculatione satis; ad criminationem tuam nunc paucis.

PARS ALTERA

*Post breve responsum ad Criminationem,
Missionem sanguinis, & Opium, in
febre suppuratoria Variolarum laudat.*

Amice mecum, VIR CELEBER-
RIME, expostulas de taxata a me
TUA variolas lectissimæ TUÆ BEU-
CHELIÆ tractandi Methodo. Con-
queri de TE nolo: lecta enim *Episto-
la mea ad Amicum*, quam olim, cura-
tius, certo deprehendes me unice
scripsisse, quod TUA Methodus a Cl.
Tyssoti censura plane immunis non ef-
fet, minusque ab illa immunis foret,
si viveret, Sydenhami. De mea Cen-
sura, de qua tamen accusas me, ne
verbum quidem tota mea Epistola ha-
buit. Hinc jure nego id, de quo
me criminaris: ad probandum vero
quod de Tyssoti ac Sydenhami Censura
ego

ego statuerim, Tu vero negaveris,
me accingam.

In Epistola ad Cl. *Hirtzel*, Doctissimus *Tyssot* sic scripserat: „ Suivez,
„ Monsieur, l'Histoire de sa Maitresse
„ se ... ramassez vous tout entier sur
„ le Physique, & juges s'il a negligé
„ aucun des secours, (oserois-je
„ dire au parfums des vapeurs acides
„ près) que l'on connoit aujourd'hui.
„ Rogo nunc, VIR HUMANISSIME, hæc rei in tua methodo
omissæ taxatio, nonne ejusdem TUÆ
Methodi Censura est? Cur enim si
nihil carpendum in ea credidisset,
hanc interjecisset Paracentesin?

Regeres forte rem esse tantilli momenti, ut, cum ejusdem etiam omissione, inculpabilis *Tyssoto* tua Methodus, unaque tua cum ejus Methodo esset.

Ille

Ille igitur hic consulendus est. Pag.
 58. Epistolæ suæ ad Ill. *Hallerum de*
Variolis &c. „ Ut deglutiti, inquit,
 „ Spiritus acidi tam belle profunt,
 „ sic quoque aceti vapor, *Hippocrati*
 „ jam commendatus, Orthopnceæ va-
 „ riolosæ ex inflammatione pulmo-
 „ num, *præ omnibus aliis* cito mede-
 „ detur. Pluries adhibitus raro me
 „ fefellit; & monuit Fama TE illius
 „ ope ferverasse nobilem Gravidam fe-
 „ minam, jam conclamata, & cui
 „ pro more loci calidiora forsan re-
 „ media propinaverant Medici, qui-
 „ bus commissus fuerat morbus.

Ergo quæ abs TE omissa res fue-
 rat, neutiquam exigui, sed maximi
 potius momenti, *Tyffoto* visa est, quæ
 in illa Orthopncea ægræ tuæ, ipso ju-
 dice, necessario adhibenda fuisset;
 utpote quæ *præ omnibus aliis* cito me-
 deatur, quæ ipsum raro fefellisset, &
 qua

qua Ill. *Haller* eo in casu etiam Gravidam servasset ; cujus alioquin servandæ tanto minus spei affulgeret, quanto plus corpus excalefecissent Medici. Ut proinde nequiverit TUAM Methodum, nisi hac necessaria sibi visa Censura interjecta, laudare. Perspicuum ergo omnibus non me, sed Doctiss. *Tyssotum*, tuam taxasse methodum.

Sed longe minus justa tua TIBI ipsi de me quærela videri debet, quoad Censuram *Sydenhami*; cum ab una parte de mea propria sententia addiderim nihil, & ab altera parte TU ipse in hac *Epist. Apol.* plura, eaque gravissimi momenti, quibus a *Sydenhamo* discrepes, ingenue fateare.

Nihilominus ægre ferre videris, quod innocuum TE, in mea cum Doctiss. *Tyssoto* lite, immiscuerim. Culpa sane me omni absolvas oportet, con-

fiderando Doctiff. Viri argumentum, quo ita tuam mihi methodum opponebat, ut, quia numeris omnibus absolutissima, Virginem non servaverat, necessitatem admittendæ inoculationis aperte demonstraret. Quid ego ad hæc? Nimirum, haud oportere ab Illo methodum appellari absolutissimam, quam & ipse gravis omissionis taxasset, quamque, si viveret, acrius taxaret *Sydenhamus*: adeoque non id methodo tua probari, quod intendebat *Tyffotus*.

Verum addere his debuisssem, nihil totam ejus argumentationem probare, quandoquidem ad ægram tuam non, nisi ad variolarum eruptionem, advocatus, prætiosissimum, nec revocabile tempus agendi, TIBI doleres ereptum. Nam & ego in *Quæst. sup. Inoc.* hunc ægrum, ad quem nisi jam erumpentibus Variolis vocatus fue-

fueram, inter meos, mea methodo & tractatos, & mortuos, admittere jure recusaveram. Hoc si in *Epist. ad amicum* non omissem, minime procul dubio ægre tulisses historiam me tuam intermiscuisse meis: simul enim & tuam fecissem Apologiam, & peti- tum *Tyssoti* inde argumentum poten- tius refellissem.

Præterea amicè mihi exprobras, VIR CELEBERRIME, quod circa Ve- næ sectionem a *Boerhaavio* recesserim, & in *Sydenhami* abiverim partes; *Sydenhamum* vero in dando emetico non sequar: eaque occasione Venæ sectio- nem, & Opium, sacras *Sydenhami* in Variolarum febre suppuratoria mali- gna anchoras, plane repudias. Pa- tere, precor, animum me meum TIBI circa hæc aperientem.

Refero 1. summi semper mihi pon- deris *Sydenhami* sententiam iis in mor-

bis videri, quorum in cura tutiore stabilienda tantopere sudasset, & affisset: quos equidem inter Variolas esse præcipuas, omnes faciles damus.

2. Me magnorum in Praxi viro-
rum id nunquam confirmatum depre-
hendisse, quod magnus ille Autor de
emetico in Variolis, summopere ve-
ro confirmatum ab iis, quod in eo-
dem morbo nobis de Venæ sectione &
Opio reliquerit. Junior practicus vi-
deram a magnis Medicis, *Sydenhamum*
hic secutis, nonnullos ægros mortis
ereptos faucibus. Anno 1747. opu-
sculum egregii viri *Mead* in manus mi-
hi incidebat, in quo pag. 35. & 36.
Edit. Lond. sic fatur: „ In summa
„ igitur, nullo non morbi tempore,
„ si insolita febris vehementia id re-
„ quirat, demere materiem oportet,
„ modo corpus id pati posse videat-
„ tur. Semper enim fatius est AN-

„ CEPS EXPERIRI AUXILIUM, QUAM
 „ NULLUM. Phrenitis, quarto post
 „ pustulas exclusas die accedens, pes-
 „ simi ominis jure habetur; ut *qui*
 „ *hoc periculo conflictatus ad sanitatem*
 „ *pervenerit, fere neminem se vidisse,*
 „ *dixerit Doctiss. Freindius.* At fir-
 „ missime tamen asseverare possum,
 „ rem hanc mihi melius cessisse, qui
 „ multos eo tempore delirio captos,
 „ detracto quamprimum sanguine, &
 „ infuso in alvum Clystere, salvos præ-
 „ stiterim. „ Effectum hinc, ut ego,
 pendulus antea Sydenhami inter, Boer-
 haaviique sententiam, tum & omitten-
 do Venæ sectionem perire mihi quos-
 dam, Venamque secando nonnullos a
 me servatos cernens, Sydenhamum ma-
 gis sequutus sim, & tandem me, cum
 aliis eundem sequentibus, viderim eo
 minus infortunatum, quo pluribus in
 dato casu & venam secuissem, & pru-

denter quidem, ast liberaliter, opium exhibuiffem. Unde & fcripsi Tom. II. *Rat. Med.* quem locum ipse in tua epistola laudas : „Licebit obiter hic animadvertisse eam (Venæ sectionem) „ quovis Variolarum stadio, urgente „ febre, peripneumonia, pleuritide „ &c. institui debere.

Nunc ipse per Te judices, Doctissime Tralles, num jure pag. tua 36. rectè insinuaveris, quasi Variolas confluentes *raro* tractassem. Et ipse excitas ex meis locum mox recensitum, & in binis aliis paginis alios exscribis locos, quibus me unice de pessimis Variolis loquentem inducis.

De Opio autem verbo. In casu, de quo tota TUA Epistola agit, dudum est, quod expertus sim Sydenhamo veriora docuisse neminem : ita ut vel solum Opium multos, Opium cum sanguinis missione quosdam maxime
de-

desperatos, mihi fervaverit. Semper equidem nonnullos abripuit mors; sed quænam in Medicina est, quæ omnes ex æquo fervet, methodus? Ne ipsa quidem Inoculatio. Concedas mihi, unam addam alteramve recentem historiam, quæ datas a me confirment Sydenhamo laudes.

Æstate proxime elapsa ad Ill. Comitem vocabar, cui suppuratoria febris cum delirio, cum pectoris gutturisque anxietate, summum ac celere minabatur periculum. Dum vero accedo, symptomata multa remissiora invenio, eo quod præstantissimus Medicus *Schreibers*, post crebras in fauces injectiones, nocte elapsa, iterumque mane, sanguinem largiter detraxisset, & liberalem Diacodii concessisset dosin; ut modo leve subdelirium superesset. Continuavimus in usu largo Diacodii. Maturarum pu-

stularum sollicita apertura, & ter repetita post curatum morbum sanguinis valde inflammati Missio, hunc juvenem sic restituerunt, ut brevi sanitatem & perfectam, & constantem, adeptus sit.

Menſe Octobri anni proxime elapſi convenit me, in Noſocomio, pauper femina, biennem ſuum filiolum a ſuppurantibus variolis ſuffocari conquirens. Suſcepit ejus in ſe curam Diſcipulorum quis, egregius juvenis, *Sileſius Ratiboriensis*, tunc noſter, jam veſter, Dominus *Kratochvil*, eo pacto, ut quotidie mecum conferret de agendis. Invenit puerum in cohærentibus valde, iisdemque copioſiſſimis Variolis, die morbi ſeptimo, anxietate peripneumonica ſuffocatum fere. Venam tundi curavit, ut uncia ſanguinis effluerent tres, & cum largo potu dedit mane ac ſero dragmas duas

ſy-

fyrupi Diacodii. Mox inde omnium pravorum symptomatum insigne moderamen. Cum vero ad 14. diem multum puris sub crusta sicca resorptum (Maturarum quippe pustularum aperturam parentes detestati erant,) novam peripneumoniam generaret, sanguinem denuo, me autore, mitti curavit, & ut ante iteravit Diacodium. Vires exinde redivivæ, pectus & guttur liberabantur, & crustæ sensim deciderunt. Quinque sub finem furunculos habuit. Ter dein blande purgatus est. Sanitati ac viribus redditum, ac vegetum, postea vidi.

Hos utique ambos, ut homo loquor, interituros fuisse, ni in desperatis adeo rebus audax quidem, at tamen multis experimentis comprobatum auxilium, admotum esset, an non facile mecum credas?

Quid igitur de his censendum, quæ contra Opii usum, ut in multis aliis morbis, ita & in Variolarum, de quo agimus, studio, tum in magno Opere tuo, tum & sparsim alibi, etiam eruditorum Virorum auctoritate suffultus, affers? Utique TUAM, illorumque eruditionem patefaciunt, at vero ejus ponderis non sunt, ut quæ centies oculis vidimus nostris, ea falsa esse credamus; nec earum virium ut *Sydenhamum, Harrisium, Boerhaavium, Meadium, Huxhamum*, multosque cum hisce alios, dum numerosa sua super hisce experimenta tradiderunt, de industria mentitos esse autumaremus. Recensne adhuc Celeb. *Gaubii* exemplum habemus, Varioloso suo inoculato, fere strangulato, fereque mortuo, opium ideo dantis, ut calores, inquietudinesque, moderaretur, ejusque usum ad usque morbi finem continuantis?

Do-

Doleo interim hanc de Opio sic demonstratam veritatem, ut nullum ultra dubium post se relinquere debuerit, jam, si ita fari fas est, pro eruditorum lubito in dubium revocari, explodique videri. Cedent quidem hæc, more similium, temporis; opinionumque commentis Viri præstantes defatigati, nostram amplexuri sententiam sunt: Verumtamen haud ita ad nos redibunt, quin unà doleant, quod irrevocabile suum, sacratumque utilioribus tempus, inaniter terendo, plures, (quos servare & potuissent & debuissent, mæsti desiderant.

Sed aliud se offert, quod TE mecum haud facile credere pag. 52. ais:
 „ Gratulor, dicis, eam felicitatem illis Medicis Viennensibus, quos laudas, (de Febr. Divis. pag. 102.
 „ 103.) VIX TAMEN TECUM
 „ CREDIDERIM sola infortunata Me
 „ tho-

„ thodo anno 1759. periisse *Viennæ*
„ homines 500. maxime cum videam
„ publice asserere Cel. *Collin* Medicos
„ *Viennenses nunquam* exhibere me-
„ dicamenta Cardiacæ, stimulantia,
„ quin Natura languens talia poscat.

Undenam hoc, VIR PRÆSTANTISSIME, abs TE merueram, ut hoc testimonium, toties a me iteratum, haud æquipares modo, verum etiam postponeres, testimonio petito ex Inaugurali Conamine, in quo probe noris, pro more primorum ejusmodi Tentaminum, multa esse juventuti condonanda; testimonio, inquam, juvenis Candidati; qui quo tempore observata, de quibus sermo fit, capiebantur, aut necdum, aut saltem vixdum, Collegii Pathologici limina salutaverat, inepti proinde, qui de hisce testimonium ferret? Quid induxit TE, TRALLES ÆQUISSIME,

ut

ut demum tale meo præferres, gnarus interim, quod ad annum 1759. quinquennis jam essem civis Viennensis, qui ad Consultationes frequenter advocatus, quidque in Nosocomiis geratur, adprime conscius, de plurium Medicorum methodo testis idoneus existere debuissim? Dubitasne, si demum talem me credas, qui dedita opera falsa produxissim, dubitasne, inquam, num falsitatis dudum non prodiisset refutatio?

Quo tamen TE magis convincam, quod testimonio meo tuto fidere potuisses, Testem, TIBI forsan fideliorum habendum, producam, Magnificum Archiatrum *Kestler*, qui anno 1757. sic ad me, dum de misso primo de Inoculatione tractatu gratias mihi ageret, scribere dignabatur:
„ Felicius hodie vivimus sæculum,
„ quam ut hunc morbum tam gravi-
„ ter

„ ter metuamus. Magnorum in ar-
„ te Virorum sanioribus principiis fir-
„ mati, sat felices sumus in Variolis,
„ ETIAM SAT MALIS, curandis :
„ plurimæ nec indigent Medico, nec
„ Remedio; natura sola totum ne-
„ gotium absolvente; dummodo in-
„ tempestiva Muliercularum, & quo-
„ rundam ignorantium Medicorum,
„ cura non interturbetur. Omnium
„ pessimas, omnem artis operam elu-
„ dentes, nemo facile curabit, sive
„ contagio, sive arte, communicatas.
„ HOC TAMEN DOLENDUM
„ hodie adhuc inveniri Medicos, qui-
„ bus magnus adhuc in Cerebro fun-
„ gus hæret; qui meliora videntes,
„ tamen occæcati, meliora audien-
„ tes, tamen surdi, & gravissimis scri-
„ ptoribus injurii, ignorantia sua con-
„ tabescunt, & detestanda sua Metho-
„ do, qua mulierculis placent, TOT

„ ÆGROS,

„ ÆGROS, FACILE SALVANDOS,
„ AD ORCUM MITTUNT, ET QUOS
„ STUPIDO TRACTANDI MODO, STRA-
„ GULIS ET TENEBRIS SUFFOCANDO,
„ PUTRIDA MEPHYTI MACERANDO,
„ ET SUIS ALEXIPHARMACIS, TRU-
„ CIDARE NON POTERANT, VIX DI-
„ GERENDO INTELLIGENTIBUS SCAN-
„ DALO, SE CURASSE ADHUC GLO-
„ RIANTUR.

En TIBI, Vir Perillustris idoneum
restem, qui, quod vidisset, dudum-
que luxisset, candide deponat, & TE
convincat in Urbe, quæ cum subur-
biis suis fere bis centum millia Civi-
um numerat, interque eos multos
præstantissimos Medicos possidet, ho-
diedum tamen plures Medicos inve-
niri, qui prava utantur methodo me-
dendi. Nec velle TE dubitare cre-
do, num Vir magnificus de Viennen-
sibus conqueratur, quamvis nomen

non

non memoret urbis. Suffecerit ipsum ita scribundo, si Viennenses non indicasset, additurum fuisse se de exteris loqui, non de laude dignis ob bonam methodum Viennensibus: Scripsit itaque de iis, quæ videbat quotidie, & de quibus unice conqueri, ut testis poterat autoptes: id, quod hisce diebus adhuc mihi confirmavit.

Igitur clare perspicis Variolosorum plures prava Methodo *Viennæ* perire, maxime si malignius morbi genus sit, quemadmodum & anno illo, de quo agitur, 1759. & magis adhuc proxime elapso anno, fuit. Attendas tamen velim haud prava duntaxat Methodo Medicorum, sed & Muliercularum, periisse tot homines, me diserte in eo, quem laudas, loco *Divis. Febr.* monuisse: tandem non sic me scripsisse, ac si quotquot perierint, prava methodo periissent, sed MAXI-

ME.

ME. Id enim toties in opusculis meis repetivi, Variolas tam naturales, quam insitivas dari, quæ penitus superent artem.

Videris tandem, VIR HUMANNISIME, mea sic recensere, ac si calida quorundam Medicorum remedia in Variolis data unice conquestus essem; dum interea si mea revolveris, evidenter percipies me, etiam absque calidis medicamentis, ut perniciosissimum taxasse Viennensium cum Civium, tum multorum Medicorum, morem plane detestabilem, regimen calidum adhibendi. Dum ergo plures rationes congesserim, utique haud eram, ac si unicam modo dedissem, inducendus. Valebitque hæc eadem responsio ad illa, quæ pag. 51. & 52. habes: „ TIBI, ais, qui omne fere „ Miliū, omnes fere Petechias, cum „ periculo his morbis juncto, calido

„ regimini, & calidis remediis, tri-
„ buere solitus fuisti. „ Et hisce
hæc exanthemata, fateor, tribui; sed
simul sex septemve causas, a quibus
exanthemata generari queant, & pas-
sim in opusculis meis, & recens ad-
huc in Tomo VIII. *Rat. Medendi*, re-
censui.

Interim vale, & in TUIS me ha-
beto.

DABAM IO. MARTII 1764.
VINDOBONÆ.

APPENDIX.

Casum nobilissimi Comitis, Inoculatione *mortui*, pag. 47. paucis duntaxat verbis retuli, quandoquidem circumstantias non sic, ac quidem ipsam historiam, ab ipsa Nobilissima familia, intellexeram: malui enim brevis & verus esse, quam circumstantiarum rerum vel minimam referre, quæ probe examinata haud esset; jam vero ipsas curatissime edoctus, rem totam, quemadmodum ab exordio ad usque finem se habuerit, certa fide dabo.

Comiti Excellentissimo S...., cum in *Bohemiæ* versus *Saxoniam* confiniis, Ruri suo, elapso proxime autumno degeret, contigit, ut filius natus major, jam juvenis, variolis corripere-
tur. In opem vocatus *Saxonicus* ex vicinia Medicus, spe quidem felicitis

eventûs lætabat Parentes ; verum simul, ob dubiam passim Variolarum naturalium aleam, serio hortabatur Filium natu minorem, ambasque suas filias, inoculatione nunquam non tutissima, Variolis affici curarent.

Multa profecto huc, quo annuerent Parentes, collineabant. Erant quippe 1. ipsi sanissimi, sanissimosque omnes suos infantes læti semper salutaverant : ut saltem ab hac parte optima adesset conditio. 2. Ætas apta erat ; filiarum quidem ætatem exacte non novi, puer vero octavum annum agebat. 3. Ipse Medicus in Aula *Saxonica*, inoculationibus feliciter institutis, nuper inclaruerat. 4. Et ipse, & Medicus socius, insitione pariter clarus, ruri mansuri essent, ut diurnam assidui gererent, nocturnamque curam. 5. Arrisit etiam famosæ suorum infantum Venustatis confer-

fervatio. 6. tandem, non aliena, sed ex proprio filio natu majore, benignis Variolis naturalibus decumbente, cæterumque sanissimo, ad inoculandum præsto erat materies.

Igitur ad tutissimam Corporum præparationem Regimine, Diæta, Purgantibus, Sero lactis, &c. destinabantur septimanæ sex; quibus elapsis, inoculatio tandem singulis instituta est, haud quidem, ut decretum fuerat, pure natu Majoris; is enim inopinato jam perierat; sed conquisito ab ipsis illis Medicis aliunde, optimo.

Nono ab infitione die præter propter omnes ægrotare ceperunt. Amababus puellabus pustulæ erupere ita, redituque inconstantes: sic, ut harum natu Minor quatuor modo habuerit toto in corpore pustulas, easque nunquam vel minimum suppurantes: natu vero Major filia triginta circiter

papulis, haudquaquam pure, sed mera Lympha turgidis, macularetur, haberetque suæ infitionis ulcus diu adeo & profunde serpens, ut non nisi tribus postmodum elapsis mensibus curari inde a suo Medico *Pragensi* potuerit.

Porro in unico nunc superstite filio familias Variolæ prodire penitus crystallinæ, eademque inconstantes, cum perpetuo delirio, abdomine tenso atque inflato, denique cum ulcere infitionis gangrænofo: ita ut die 14. ab infitione, ab eruptione vero 6. spes unica familiæ miserrime occubuerit.

Hic sane nihil quod incusemus, siue neglectum, siue prave gestum, invenimus. Anni tempestas, aura ruralis, corpus sanissimum, præparatio solertissima, optima materies, laudata utriusque Medici experientia, eorum-

rumdemque assidua, ex quo instituta insertio esset, præsentia, fortunatissimas, si quas unquam, augurabantur inoculationes: quarum tamen unam infortunatam, infortunatiorem alteram, infortunatissimam vero tertiam, tristis comprobavit eventus, æternoque luctu Nobilissimi parentes dolebunt.

Discant igitur ex hoc, pluribusque aliis allatis in hoc opusculo exemplis, quicumque de faciunda inoculatione deliberent, quam frequenter contigerit, ut etiam cum optima cautela, & morali felicitis eventus certitudine, Variolæ insitivæ aut malignæ fuerint, aut letales.

